

**onbehagen in de liefde vandaag:
*le nouvel amour?***

Lieven Jonckheere

PPaK
17 december 2022

*Un coup de ton doigt sur le tambour décharge tous les sons et commence la nouvelle harmonie.
Un pas de toi, c'est la levée des nouveaux hommes et leur en-marche.
Ta tête se détourne: le nouvel amour! Ta tête se retourne: le nouvel amour!
(Arthur Rimbaud – à une raison)*

AANKONDIGING

Ook Lieven Jonckheere zal een lezing en poging tot actualisering van Freuds "Unbehagen in der Kultur" (1929) brengen. Dat vooronderstelt dat ook hij nog eens zal proberen om een aantal Freudiaanse concepten en hun Lacaniaanse hertalingen op hun plaats in verhouding tot elkaar te zetten: *Eros*, lustprincipe (met lustvermijding en *Lustgewinn*), doodsdrijf, Boven-Ik, *jouissance*. En dat impliceert dat we samen, tussendoor & terloops, zullen exploreren wat dat voor onze huidige verhouding tot werk & liefde, wereld & identiteit, wetenschap & religie *e tutti quanti* kan betekenen. Voorwaarde daarvoor is wel dat iedereen Freuds "Unbehagen in der Kultur" heeft gelezen en daardoor, op haar of zijn *inconceivably private* wijze, is aangedaan.

INLEIDING

tot nog toe reeds 2 lessen

- 2 basisconcepten Unbehagen
 - Joost Demuyne over drijven vnl doodsdrijf als fundamentele drift
 - Els Van Compernelle over psychische instanties vnl Über-Ich als manier van *coping* met die doodsdrijf
- 2 culturele fenomenen of creaties

waarin doodsdrijf & Über-Ich duistere hoofdrollen spelen en waarbij we ons alsmaar minder behaaglijk voelen

 - traditioneel misschien de belangrijkste culturele creatie = De Liefde
Lieve Billiet provocerende uiteenzetting over onbehagen in één heel specifieke vorm van liefde nl Christelijke naastenliefde
 - nieuwe culturele creatie = De Natuur
Geert Hoornaert provocerende uiteenzetting over onbehagen, zeg maar paniek, in een natuur, of eerder een wereld en een tijd waarin de mens, met zijn cultuur, de belangrijkste natuurkracht is geworden – wat men het Antropoceen noemt

al die concepten en fenomenen zullen terugkeren in mijn lezing en poging tot actualisering van Freuds 'Unbehagen in der Kultur' – bijna 100 jaar later (1929-2022)

mijn lezing is gericht op het huidige onbehagen
ook weer in de liefde – maar dan een andere vorm van liefde

- niet de universele asexuele naastenliefde
of liefde tot al wat deel uitmaakt van deze wereld
- wel De Exclusieve seksuele Liefde tussen een Man en een Vrouw

ondertussen zal ik, terloops en terzijde, opmerkingetjes maken over de huidige vorm van wat men wel eens het behagen in de oncultuur is gaan noemen > voer voor discussie

2 VORMEN VAN REËLE VOOR HET SUBJECT OF HET *PARLÊTRE*

basis van Freuds visie op onbehagen in de cultuur

– zoals achteraf *geëxpliciteerd* of gereconstrueerd vanuit Lacan

er zijn 2 fundamentele onoplosbare problemen, 2 vormen van reële – die de mens typeren

twee definities van ‘mens’ – vanuit PA

- mens die onderworpen is aan Ubw dat gestructureerd is als een taal
= Freudiaans *sujet*=subject
- mens die in de knoop zit met *lalangue* als geheel van equivoques
= Lacaniaans *parlêtre*=spreekwezen

mens heeft, vanuit dat *Ubw* en vanuit die *lalangue*, 2 onoplosbare problemen, 2 vormen van reële

- 1ste probleem of reële dat typisch is voor laatste Freud = kern van Freuds psychoanalyse
> indien je daarmee niet kan leven ben je geen Freudiaan
er is de *Todestrieb* – in den beginne is er de doodsdrijf
- 2de probleem of reële dat typisch is voor laatste Lacan = kern van Lacans psychoanalyse
> in elk geval: indien je daarmee niet kan leven ben je geen Lacaniaan
er is geen *rapport sexuel* – uiteindelijk is er geen seksuele verhouding tussen man en vrouw

er is de doodsdrift

cf. Joost Demuyndt 1ste keer

Freud noemde zijn *Todestrieb* nooit officieel *Thanatos* (Federn)

- doodsdrift beheerst de *lebende Substanz*
 - doodsdrift = drift die 'al het levende' voortdurend ...
 - ... doet uiteenvallen of oplossen (*Auflösung*)
 - ... en zo doet terugkeren tot een primaire anorganische toestand
 - doodsdrift = primaire, onafhankelijke *Konfliktneigung* (Endliche 1937)
 - vraag is uiteraard wat 'het levende' is
 - hypermoderne klimaatwetenschappen (waarnaar GeertH verwees) breiden 'het levende' uit tot wat in De Wetenschap zoals we die nu kennen niet *animé*=bezield is
 - de wereld is in alle elementen *animé* – niet alleen dieren en planten, maar ook elementen in de aarde, water, lucht kan een vorm van *agency* toegedicht worden...
... en zou dus ook moeten onderhevig zijn aan doodsdrift ??
 - in elk geval, voor Freud is doodsdrift in 'al het levende' sowieso altijd in stilte aan de gang
ohnehin & stumm immer vor sich gehend
- mens heeft, vanuit zijn *Unbewusste* en *lalangue*, een specifiek probleem met doodsdrift
 - bij mens manifesteert doodsdrift zich primair als naar binnen gerichte, onbevredigbare agressie tov een rare eenheid die Freud het *Selbst* noemt > doodsdrift bij mens = *Selbstzerstörung*
mij meest overtuigende bewijzen *Selbstzerstörung* door doodsdrift bij mens
maar iedereen zal zijn eigen geprivilegieerde manifestatie van de doodsdrift hebben
 - *funambule* = koorddanser
cf. docu « Man on a wire » 2015
Fransman Philippe Petit die in 1974 tussen toppen van Twin Towers koorddanste
 - begint = infantiele fobie voor slangen en wormen – voor oncontroleerbare bewegingen ervan, doordat ze ofwel geen ofwel teveel poten hebben
 - 1ste oplossing als kind: obsessie met preciese rechte lijnen in het zand
 - Sinthomatische oplossing volledig in het teken van doodsdrift = koorddanser
 - overwint fobie doordat hij ahw op het hoogste niveau te paard rijdt op potenloze slang of teveelpotige worm (draad gestabiliseerd door boel spankoorden) – cf. kleine Hans
 - uiteindelijk toont zich doodsdrift door zijn signatuurgewoonte om op koord te gaan liggen en met balanceerstok ahw kruisteken in de lucht te tekenen > zou mooi geweest zijn moest hij op dat moment in de lucht zijn opgelost
 - *Bergsteiger*=bergbeklimmer
cf. docu « Mythos Cerro Torre » 2019
 - dood Toni Egger 1959 bij beklimming van onmogelijke Cerro Torre in Patagonia én het hoogstwaarschijnlijk leugenachtige verhaal van zijn compaan Cesare Maestri, nadien, dat ze als eersten de top zouden bereikt hebben
 - enquête door Reinhold Meissner die in 1970 zelf ook al broer bij zo hoogte-exploot was verloren (cf. docu over terug naar moeder, met zijn leugen van beide bergbeklimmers dacht men dat ze spoorloos in de sneeuw waren verdwenen, maar later zijn ze in stukken teruggevonden, dankzij ontgooien gletsjer)
 - primair tegen zichzelf gerichte doodsdrift wendt zich secundair voor deel tegen buitenwereld
= secundaire agressie = vernietigen buitenwereld ipv zelfvernietiging

er is geen seksuele verhouding tussen man en vrouw

typisch voor Lacan – maar ook al expliciet bij Freud

- Freud suggereert dat seksualiteit op zich onbevredigbaar is
cf. sleuteluitspraak Unbehagen
nicht allein der Druck der Kultur, sondern etwas am Wesen der (sexuellen) Funktion selbst versage uns die volle (sexuelle) Befriedigung
 - niet als teken van impotentie van 73-jarige Freud
– zoals bij veel postfreudianen (Jones en Erikson: al vanaf 41j)
 - maar als anticipatie van Lacans visie op de reële kant van het seksuele
hapax door Lacan opgepakt?
- onbevredigbare van de seksualiteit heeft voor Freud te maken met de onmogelijkheid om zich eenduidig als man of vrouw te identificeren
cf. Freud warrige voetnoot over bisexualiteit
mens is man én vrouw (seksuele identiteit) > vrouw én man als object (seksuele oriëntatie)

2 problemen of vormen van R voor mens, vanuit zijn Ubw en lalangue, hangen topologisch samen
doodsdrift + geen seksuele verhouding lopen naadloos in elkaar over zoals bij een Möbiusband (cf.
vorige les) = zijn hetzelfde probleem

**EROS MOET BIJ MENS DOODSDRIFT NEUTRALISEREN EN SEKSUELE VERHOUDING
REALISEREN ...
... MAAR SLAAGT DAAR NIET VOLLEDIG IN**

- Eros=Lebenstrieb
cf. Joost Demuynck
 - Freud noemt *Eros* hier niet expliciet Lebenstrieb (wel in Jenseits 1921)
 - Eros beheerst lebende Substanz
net als bij doodsdrijf – zelfde discussie mogelijk
 - *Eros* 'drijft' al wat leeft tot éénheid – op 2 manieren, 2 kanten van *Eros*:
 - Eros = conservatieve tendens = drift om te behouden wat is
= tegen doodsdrijf
 - Eros = Ausbreitungstendenz = drift om wat is, tot grotere eenheden samen te vatten
= voor seksuele verhouding
 - dat doet *Eros* opvallend & lawaaierig (<> stille doodsdrijf)
- Eros = 'natuurlijke' kracht die bij al wat leeft tegen doodsdrijf en richting seksuele verhouding werkt
- Eros=levensdrijf is bij mens echter onvoldoende om doodsdrijf te neutraliseren en seksuele verhouding te realiseren
 - *Eros* is onvoldoende opdat mens tegen doodsdrijf zou willen ingaan en bv zichzelf als eenheid zou willen behouden
 - *Eros* is onvoldoende opdat mens voor een seksuele verhouding zou willen gaan en bv zichzelf met anderen zou willen verenigen
- Eros heeft 'hulpjes' nodig om doodsdrijf te neutraliseren en seksuele verhouding te realiseren – op 2 niveau's
 - op het niveau van het individu helpen het spiegelstadium en het Oedipuscomplex de *Eros* om de doodsdrijf te neutraliseren en de seksuele verhouding te realiseren
 - mens wil alleen zichzelf als eenheid behouden vanuit een kunstmatige 'zelfbehoudsdrijf' daarvoor zorgt de eigenliefde of narcisme – die via spiegelstadium tot stand komt
 - mens wil zich alleen met ander verenigen vanuit een kunstmatige 'soortbehoudsdrijf' daarvoor zorgen het gemis of verlangen en de liefde – die via Oedipuscomplex en castratie tot stand komen
 - op het niveau van de gemeenschap helpt heel de cultuur de *Eros* om doodsdrijf te neutraliseren en seksuele verhouding te realiseren
Eros én cultuur = één front: voor de seksuele verhouding én tegen de doodsdrijf

HOE HELPT CULTUUR *EROS* BIJ NEUTRALISEREN DOODSDRIFT EN REALISEREN SEKSUELE VERHOUDING?

DOORDAT CULTUUR MENS HELPT BIJ HET REALISEREN VAN HET LUSTPRINCIPE

MAAR DAN WEL EEN 'REALISTISCH' LUSTPRINCIPE = VERMIJDEN ONLUST + GENEREREN *LUSTGEWINN*

- lustprincipe is typisch voor sujet van het Ubw / parlêtre
 - *Eros* of levensdrift beheerst hele levende wereld
 - lustprincipe beheerst enkel de mens
 - die geboren is in *lalangue*
 - en een Ubw heeft dat gestructureerd is als een taal
- eerste oppervlakkige observatie gedrag mens
> mens lijkt volledig beheerst door lustprincipe = mens lijkt zoveel mogelijk lust te zoeken
 - van daaruit definitie geluk = zoveel mogelijk lust = lust lust lust
"Unbehagen in der Kultur" is voor Freud een *Untersuchung über das Glück*
cf. eerste titel *Unglück* ipv *Unbehagen*
 - wat is het principe van lustprincipe, waardoor lustprincipe mens gelukkig zou kunnen maken
Freud expliciet:
 - lustprincipe sluit doodsdrift uit
doodsdrift ligt volgens Freud *Jenseits* van het lustprincipe = daarbuiten
 - lustprincipe gebaseerd op het paradigma van de seksuele verhouding
geschlechtliche Liebe = stärkste Erfahrung van een *überwältigenden Lustempfindung*
> *geschlechtliche Liebe = Vorbild für das Glücksstreben*
> *Mensch beharrt dabei das Glück auf demselben Wege zu suchen*
- bij nader toezien problemen met lustprincipe > mens kan niet gelukkig worden via lust lust lust
 - realiteit laat geen lust lust lust toe
macrocosmos (manier waarop buitenwereld ineen zit) laat realisatie lustprincipe niet toe
lustprincipe staat op gespannen voet met heel de wereld = *im Hader mit der ganzen Welt*
 - mens is niet in staat tot lust lust lust
microcosmos (manier waarop mens ineen zit) maakt dat lust altijd a *fleeting moment* is
Freuds lankmoedig/cynisch besluit – een van de grote uitspraken van *Unbehagen*
Absicht daß der Mensch 'glücklich' sei, via lust lust lust, ist im Plan der 'Schöpfung' nicht enthalten
- en dus moet mens zich tevreden stellen met een 'realistisch' te noemen lustprincipe
 - 'realistisch' lustprincipe = lustprincipe dat rekening houdt met de realiteit – onder 2 vormen:
 - externe realiteit = macrocosmos
 - eigen psychische realiteit = microcosmos – gedomineerd door onbewuste
 - cultuur probeert dit 'realistisch' lustprincipe te realiseren
 - cultuur doet dat via allerlei realisaties (*Leistungen*) & voorzieningen (*Einrichtungen*)
al die culturele realisaties en voorzieningen beloven twee dingen:
 - vermijden onlust – door de externe realiteit
 - *Lustgewinn* = winst aan lust, meer lust – via de psychische realiteit van het Ubw?
 - evolutie cultuur op het vlak van organiseren van onlustvermijding & lustwinst
 - Freud = moderne tijd
 - Lacan = postmoderne tijd
 - wij = hypermoderne tijd

- Freud = hoe moderne cultuur de belofte van onlustvermijding & lustwinst organiseert
 - kant1: cultuur belooft vermijding onlust of *Elend*=leed door externe realiteit
onlustvermijding via verzachtende middelen of hulpconstructies cf. Geert Hoornaert
cf. *um das Leben zu ertragen können wir Linderungsmittel nicht entbehren*
cf. *es geht nicht ohne Hilfskonstruktionen*
 - religie = Dé klassieke onlustvermijding
 - dé moderne vraag, voor Freud 1929, is of mens onhehagen in cultuur zonder religie aankan
Freud ziet 3 alternatieve onlustvermijdingstechnieken door de cultuur
 - hét modern alternatief voor religieuze onlustvermijding bij Freud = De Wetenschap
wetenschap als *Tätigkeit* – niet resultaten van de wetenschap, objecten die ze maakt
 - objectief wetenschappelijk bezig zijn = *mächtige Ablenkung*
 - dat laat toe om onlust/lieden even te geringschatten=minachten
 - cruciale functie van Het Object bij onlustvermijding
bij Freud nog niet het door wetenschap gemaakte object – maar het roesmiddel
 - object verandert chemie lichaam
 - maakt daardoor even ongevoelig voor onlust/lieden
meest oorspronkelijke culturele(!) vorm van onlustvermijding ...
... waarvoor Freud toch wel soort sluikreclame maakt
 - *interessanteste Leidverhütung*
 - daarom *feste Stellung in Libidoökonomie Individuen + Völker*
of Freud verrassend tolerant – cf. hekel aan ascetici à la Jung
vandaag niet meer zo populair ...
 - ook nog beetje onlustvermijding via De Kunst
 - zorgt voor *Ersatzbefriedigung* doordat ze even in fantasie of illusie laat leven
 - daardoor wordt onlust/leed wordt even verminderd

Freuds fundamentele vraag: zullen wetenschap, kunst en drugs ooit religie als vorm van onlustvermijding kunnen vervangen? uiteindelijk zeer sceptisch (idem Lacan) ...

- kant2: cultuur belooft *Lustgewinn*, gebaseerd op de psychische realiteit van het Ubw
– via De Liefde & Het Werk
cultuur laat toe om brokjes lust bijeen te scharrelen = *Lustgewinn*=lustwinst (Freud)
 - *Lustgewinn* via cultuur gebeurt volgens paradigma van de Witz (1905)
 - mechanisme en doel witz
 - grappige woordspeling doet even de waakzaamheid van het Ik verminderen
> symbolische bevrediging Ubw infantiele seksualiteit mogelijk
 - Ik wel om de tuin geleid, maar ook besparing verdringingsmoeite
= besparing verdringingsmoeite ervaren als *Lustgewinn*
 - dat geldt voor alle Ubw formaties, dus ook droom en lapsus
 - 2 grote culturele instituties die lustwinst beloven = Liefde & Werk
lustwinst in principe gebaseerd op het paradigma van de witz
= lustwinst door plotse besparing van verdringingsmoeite door iets dat gezegd wordt
 - *Lustgewinn* via liefde
daar maakt Freud allesbehalve reclame voor – zullen we straks zien
 - *Lustgewinn* via werk
daar maakt Freud nogal wat reclame voor
 - *werk verknoopt libidinöse Komponente* (narcistisch, aggressief, erotisch)
veel meer dan in de liefde – die deze eerder ontknoopt??
 - laat zelfs *Sublimierung Trieb* toe – enkel in *frei gewählte Berufstätigkeit*
ook niet in de liefde!!

werk én liefde als bron van *Lustgewinn* gerecupereerd door Über-Ich

- Lacan: hoe postmoderne cultuur de belofte van onlustvermijding & lustwinst organiseert
vooral en bijna exclusief zelfs gebaseerd op De Wetenschap
- kant1: cultuur belooft vermijding onlust door de externe realiteit
– via de zgn preventie
 - postmoderne maatschappij = Risikogesellschaft (Beck 1986)
= overall risico veiligheid&gezondheid
 - en dus massale preventieve controles
 - preventie moet uiteindelijk gebaseerd zijn op zgn Evidence Based Science
 - EBS krijgt altijd laatste woord in postmoderne politiek die aan preventie moet doen
wetenschappelijke methode is op zich een garantie: het is wetenschappelijk onderzocht
en dus moet politiek in de lijn daarvan handelen, aan preventie doen
- kant2: cultuur belooft Lustgewinn, gebaseerd op de psychische realiteit van het fantasma
– via de zgn gadgets
 - gadget
 - gadget oorsprong = een ding
naam van elk gebruiksvoorwerp waarvan men op een schip even de naam kwijt was
“een ding, je weet wel”
 - gadget nu = alle dingen ...
 - ... waarmee de wetenschap in het kapitalistisch systeem de markt overspoelt
 - ... en waarvan eigenlijk niemand weet wat er mee te beginnen,
maar die uiteindelijk iedereen moet hebben, als weer een nieuwe bron van
Lustgewinn – ‘hebbedingen’
 - gadgets gebaseerd op paradigma van fantasma?
 - fantasma regelt via topologische constructie van symbolische&imaginaire
(Möbiusband) onze verhouding tot een object van genot
 - substituten van dat fantasmatisch object worden ons nu door het monsterverbond van
wetenschap&kapitalisme dag&nacht in de realiteit in al onze lichaamsopeningen
gesplitst – en over onze kop en lijf getrokken
 - in eerste instantie weten we meestal niet wat we met die objecten aan moeten ...
 - ... tot we er van liever lede beginnen van te genieten
– want “genieten zult gij!” cf. postmoderne Über-Ich imperatief “Jouis!” – “J’ouis”
cf. gadget van wetenschap/kapitalisme binnen het register van het roesmiddel
 - voor dat verplicht genot van gadgets smeedt Lacan neologisme: Mehrlust = plus-de-jour
 - Freuds Lustgewinn = seksuele zin witz, die onwillekeurig doet lachen
 - Marx’ Mehrwert = meerwaarde die kapitalist met onwillekeurig lachje (tic) wegmoffelt

- wij: hoe hypermoderne cultuur de belofte van onlustvermijding & lustwinst organiseert gebaseerd op zgn Nieuwe Wetenschappen
 - Cultural Studies (Judith Butler) > populaire 'toepassing' = woke
 - vaststelling: Naam-van-de-Vader doet het niet meer als basis van identiteit
 - in antwoord daarop construeren *Cultural Studies* ene na andere *identity* op basis van specifieke vormen van genot – waarop men recht heeft
 - gevaar: door Lacan voorspelde nieuwe vorm van racisme nl veralgemeende segregatie
segregatie = iedereen houdt zich in zijn *safe space* met zijn gelijkegenietenden koest
 - Climate Sciences (James Lovelock) > populaire 'toepassing' = eco
 - vaststelling: mens is de grootste natuurkracht geworden
pour peu que la science y met du sien, le Réel va s'étendre (triomphe religion)
 - in antwoord daarop construeren *Climate Sciences* een wereld of Gaïa op basis van alles interageert met alles op hetzelfde niveau
mens op hetzelfde niveau van dieren, planten, aarde, aarde, lucht
 - gevaar: door Lacan voorspelde nieuwe vormen van religie nl allerlei pantheïsmen
pantheïsme = alles is levend > alles heeft intentie en stroomt over van de zin
fausses religions (pantheïsmen) zullen zelfs *vraie religion* (katholicisme) infiltreren:
cf. paus Franciscus encycliek "Laudato Si" (2015) over "samen zorgen voor de aarde als ons gemeenschappelijk huis"
- onduidelijk wat hier balans onlustvermijding en lustwinst is ...

HET ÜBER-ICH DWINGT HET SUBJECT/SPREEKWEZEN OM MET DE CULTUUR MEE TE DOEN

kern van de zaak

- om te kunnen profiteren van door cultuur beloofde onlustvermijding+lustwinst moet mens stuk eigen lust in die cultuur investeren
 - moet mens zich een stuk eigen lust onzeggen en dat in die cultuur investeren
 - rendement van die lustinvestering zou onlustvermijding + *Lustgewinn* zijn
- mens vertrouwt echter die cultuur niet (zelf gemaakt!!)
mens is niet geneigd om die gok van lustinvestering in zijn cultuur te wagen
 - vreest dat lustinvestering te weinig of zelfs geen onlustvermijding + *Lustgewinn* zal opleveren
 - vreest dus dat hij dat stuk lust gewoon kwijt zal zijn – dat is de idee van de castratie!
- mens moet dus verplicht worden om stuk eigen lust op te offeren en zo met cultuur mee te doen
dat kan op 2 manieren
 - in 1ste instantie: externe verplichting om in cultuur te investeren
– via liefde tot vader als vertegenwoordiger van de cultuur = *Nom-du-Père* of Naam-des-Vaders
soort syllogisme
 - schrik om liefde vader te verliezen (castratie!), als we iets verkeerd doen
 - vader = vertegenwoordiger cultuur
 - dus schrik om liefde vader te verliezen als we niet lust opofferen om met cultuur (als lustvermijding+*Lustgewinn*) te mogen meedoenliefde tot vader, als vertegenwoordiger cultuur, volstaat niet om in cultuur te doen investeren
 - en dus: interne verplichting om in cultuur te investeren – via het *Über-Ich*
cf. Els Van Compernelle

hoe brengt *Über-Ich* mens ertoe om zijn castratie in de cultuur te investeren?
doordat *Über-Ich* bevrediging van agressie én drift/genot verbiedt!

- *Über-Ich* verbiedt bevrediging agressie door het Ik
– door te dreigen met het verlies van zijn liefde (in de steek laten, niet meer altijd zeggen “het is ok”)
 - allerlei complicaties, die maken dat *Über-Ich* gehoorzamen en agressie laten ...
 - ... het *Über-Ich* niet alleen niet kalmeert
 - ... maar het *Über-Ich* ook nog eens agressiever op het kwaadaardige af maakt
cf. *jouissance obscène et féroce*
 - basisprobleem: *Über-Ich* kan enkel secundaire agressie van Ik tov buitenwereld verbieden
 - reeks problemen als mens effectief afziet van secundaire agressie tov buitenwereld
 - afzien van secundaire agressie tov buitenwereld haalt niets uit
 - *Über-Ich* is een interne instantie, deel van het Ik, en kent dus intenties van het Ik
 - *Über-Ich* straft het Ik dus ook al voor de loutere wens tot agressie tov buitenwereld
 - afzien van secundaire agressie tov buitenwereld werkt averechts
dat heeft zelfs 2 dodelijke gevolgen
 - primaire agressie doodsdrijf tov Ik wordt groter (1923)
 - meer *Selbstzerstörung*
ontketening doodsdrijf = *Reinkultur* primaire tegen onszelf gerichte doodsdrijf
 - omslag in manie als enige verdediging!!
 - niet bevredigde secundaire agressie van het Ik wordt aan *Über-Ich* toegevoegd
helse cyclus: niet bevredigen agressie tov buitenwereld > die agressie wordt aan *Über-Ich* toegevoegd > *Über-Ich* wordt nog strenger > meer schuldgevoel > zelfbestrafing
- *Über-Ich* verbiedt bevrediging drift/genot
– maar onrechtstreeks: door gebod om lief te hebben
 - gebieden om lief te hebben = beste manier om genot te verbieden
De Liefde is dé remedie tegen het genot
 - ook weer probleem: ‘remedie’ (*Über-Ich* gebod tot liefde) blijkt erger dan ‘de ziekte’ (genot)
dat heeft te maken met wat voor Freud een structureel probleem van de liefde is

DE LIEFDE ALS CULTUREEL *ÜBER-ICH* GEBOD

- structureel probleem *Liebesleben* volgens Freud = liefde valt uiteen in 2 *Strömungen*
2 stromingen zijn het gevolg van het Oedipuscomplex
2 stroming blijven in het subject van het Ubw of het spreekwezen *unverträglich*=onverenigbaar
 - *sinnliche Liebe* = zinnelijke, seksuele begeerte
 - *zärtliche Liebe* = tedere, asexuele gehechtheid
- cultuur maakt van beide stromingen in liefdesleven een gebod
2 liefdesstromingen werden eerst door religie gerecupereerd en tot een gebod verheven
daarin is religie lange tijd door de kunst gesteund geworden
vandaag vooral monsterverbond wetenschap&kapitalisme dat 2 liefdesstromingen tot gebod verheft
 - *sinnliche*=seksuele stroming is door religie gerecupereerd als het gebod van De Exclusieve seksuele Liefde tussen Man en Vrouw
 - Bijbel: God schiep man en vrouw voor elkaar
 - niet in de zin van “alle vrouwen voor alle mannen” of omgekeerd
 - maar in de zin van voor elke man één vrouw
een vrouw die uit hem is gesneden, een vrouw dus op de maat van zijn castratie
 - kunst heeft lang meegewerkt aan promotie Exclusieve seksuele Liefde tss Man en Vrouw
cf. La Rochefoucauld (vaak door Lacan geciteerd): *combien peu éprouveraient l'amour si on ne leur en avait expliqué les modes et les chemins* = hoe weinigen zouden liefde kennen als ze niet via romans, films hadden geleerd hoe dat moet en hoe men daartoe komt”
 - *zärtliche*=aseksuele stroming is door religie gerecupereerd als het gebod van De Universele asexuele Liefde – 2 varianten van dat ‘universele’
 - 1ste vorm
pantheïstische liefde voor alles in de wereld
cf. *ozeanische Gefühl* Romain Rolland
 - *Gefühl* met 2 kanten
 - gevoel van *etwas Unbegrenztem, Schrankenlosem*
 - gevoel van *unauflösbaren Verbundenheit, der Zusammengehörigkeit mit dem All, mit der Ganzen der Aussenwelt*
 - Freud: nostalgie naar het genot van het onbestaande primair narcisme
Wiederherstellung des uneingeschränkten Narzißmus
 - 2de vorm
christelijke *Nächstenliebe* voor Alle Gelijken (vriend/vijand)
cf. Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf” (OT) > “Hebt uw vijanden lief” (Christus)
staartje van een drierapsraket
 1. geloof dat God elk van ons even lief heeft = oedipale geloof in liefde van de vader
 2. doordat ik mij door God geliefd weet, kan ik mezelf liefhebben = secundair narcisme
 3. doordat ik mezelf liefheb, kan ik mijn naaste even liefhebben als mijzelf = naastenliefde

- 2 culturele hoofdgeboden inzake de liefde stellen grote problemen
- problemen met het gebod van De Universele Aseksuele Liefde
 - Freud gaat niet echt in op problemen met het primaire pantheistisch oceanisch gevoel
 - hij zegt daar weinig last van te hebben
 - maar wijst ondertussen wel fijntjes op inherent gevaar van dit soort zich grenzeloos met alles verbonden voelend narcisme = vrijgeleide voor zelfmoord
cf. *Trost Grabbe* tov zelfmoordenaar: “*Ja, aus der Welt werden wir nicht fallen. Wir sind einmal darin*” – ook als je jezelf van kant maakt, blijf je deel van de wereld
 - Freud wel zeer kritisch tov het secundaire christelijk gebod van naaste-vijanden-liefde
 - hij lijkt daar de grootste last van te hebben
 - cf. *Lieve Billiet*

- praktische bezwaren tov naaste-vijanden-liefde
 - naaste-vijanden-liefde is onrechtvaardig tov wie mijn liefde wel verdient
 - wie verdient mijn liefde wel?
 - wie gelijk is aan mij = $i(a) > \text{mezelf in ander liefhebben}$
 - wie volmaakter is dan mij = $I(A) > \text{mijn ideaalbeeld in ander liefhebben}$
 - wie net als ik ook iets mist = $(a) > \text{mijn gemis in ander liefhebben}$
Schmerz vriend = mijn Schmerz cf. Ding via cri vanuit Schmerz
 - wie verdient mijn liefde niet? *Fremde* verdient meestal mijn haat
 - gedrag *Fremde*
 - *nicht die mindeste Liebe für mich, nicht die geringste Rücksicht*
 - *je hilfloser ich bin, desto sicherer zal vreemde mich schädigen, verspotten, beleidigen, verleumden, seine Macht an mir zeigen*
 - *wenn es ihm Nutzen bringt*
 - *wenn er eine Lust damit befriedigen kann*
 - reactie 'verstandige mens'
 - Freud: "*Liebe deinen Nächsten wie dein Nächster dich liebt*" = niet!"
 - Heine: *man muß seinen Feinden verzeihen, aber nicht früher, als bis sie gehenkt werden*
 - naaste-vijanden-liefde onrechtvaardig tov wie mijn liefde wel verdient
 - liefde tov wie mijn liefde niet verdient = onrecht tov wie mijn liefde verdient ontnemt mijn geliefden een stuk liefde waarop zij recht hebben
 - impliciete veronderstelling van beperkte liefdescapaciteit
 - naaste-vijanden-liefde is potentieel maatschappelijk gevaarlijk
doordat ze agressie bekrachtigt
bv. afschaffing doodstraf > *que messieurs les assassins commencent!*
 - universele liefde voor alles (Rolland) ontwaardt de mens die mijn liefde verdient
universele liefde voor alles > inflatie=waardevermindering liefde
zelfs beledigend: cf. uw lief even graag zien als een regenworm (= intro genot!!)
 - fundamentele problemen met naaste-vijanden-liefde
naasteliefde is onmogelijk
 - doordat naasteliefde mijn agressie tov naaste loochent
 - agressie inherent aan menselijke natuur
 - agressie moet uitweg vinden – tov *draussen Verbliebenen* (Joden!)
 - doordat naasteliefde miskent dat ander mijn *Ding* of object van genot is???
 - *prochain=Nebenmensch*
 - verschijnt als *Ding en jouissance nocive, maligne, méchante ...*
 - ... via *trou van cri primaire (Urschrei) = extériorité jaculatoire*
 - die jouissance is mijn eigen jouissance
 - *Nebenmensch = Nächste = le plus proche*
il est ce creux à l'intérieur de nous dont nous ne pouvons nous approcher
 - *reconnaître mon plus intime au dehors*

- problemen met het gebod van De Exclusieve Seksuele Liefde tussen Man en vrouw
 - ontgoochelend doordat in De Liefde genot gereduceerd wordt tot restjes miezerig genot
cf. volkswijsheid witz: 'echtgenoten' = verleden tijd van 'echt genieten'
 - veel minder driftcomponenten verknoopt dan in *Arbeit*
 - ook geen sublimering zoals wel bij zelfstandige *Arbeit*
en met "liefde is een werkwoord" geraakt men er niet!!
 - riskant doordat De Liefde afhankelijk maakt van *Außenwelt=Liebesobjekt*
 - grootste leed als object het op een of andere manier laat afweten
 - Freud regresseert voor één keer tot aloude wijsheid – spreekt als wijze oude man:
Weisen aller Zeiten raden De Liefde als weg tot Het Geluk af (<> religie&kunst)
Niemals sind wir ungeschützter gegen das Leiden, als wenn wir lieben,
niemals hilfloser unglücklich, als wenn wir das geliebte Objekt oder seine Liebe
verloren haben

- hoe probeert cultuur na Freud de problemen met haar 2 culturele hoofdbeboden inzake de liefde op te lossen??
 - 1ste tijd
postmoderne deconstructie van de 2 culturele hoofdbeboden inzake liefde
= van een religieuze naar een meer juridische benadering van de liefde
 - postmoderne deconstructie van gebod van Exclusieve seksuele Liefde tussen Man&Vrouw
 - liberalisering wet scheiding vanaf jaren '60 ...
 - ... om 2de keer te kunnen trouwen (betere 2de liefde Freud)
 - postmoderne deconstructie van gebod van universele asexuele naaste-vijanden-liefde
Universele Verklaring Rechten van de Mens 1948
 - 2de tijd
hypermoderne variaties op / experimenten met de 2 culturele hoofdbeboden inzake liefde
 - hypermoderne variaties op / experimenten met het gebod van De Exclusieve seksuele Liefde tussen Man en vrouw
twee belangrijke factoren:
 - seksuele verhouding gerealiseerd via een contract mbt wat seksueel wel en niet kan
– eventueel als app
 - contract vanuit het masochisme
 - in hoeverre mag ik van ander als seksueel object genieten?
 - in hoeverre moet ik mij tot seksueel instrument voor het genot van de ander reduceren?
 - contract in de context van de polyamorie
contracten met verschillende partners met *metamours* en *chosen family*
 - seksuele identiteit als man of vrouw in vraag gesteld via transseksualiteit & transgender
– met nieuwe mannen of vrouwen & *genderneutrals*
 - hypermoderne variaties op / experimenten met het gebod van universele asexuele liefde
twee tegengestelde tendenzen:
 - constructie van allemaal aparte identiteiten
 - ogv specifiek genot
waarop we recht hebben (*individualisme démocratique*)
iedereen heeft recht op eigen genot
 - leidt tot nieuwe vorm van racisme
nl segregatie van *lifestyle communities* ogv delen van specifieke vorm van genot
 - constructie van één wereld nl Gaia
 - ogv interacties tussen allemaal gelijkwaardige partijen
– waaronder dus de mens, naast water, aarde, lucht, etc
 - leidt tot nieuwe vorm van pantheïsme
cf. encycliek Franciscus = katholiek pantheïsme